

שמים ליליים

בשבתו בחצר-ביתו הקטנה לא יכול זרובבל לראות אלא שמים. קירות, גבוהים מקומה אנושית ממוצעת, סגרו על החצר מכל עבריה. הוא ישב על כיסא-מתכת ישן ומרופד בטבורה של החצר וצימד מבטו אל אורו החכלילי של מטוס שנע בין הכוכבים, עד שדעך האור ונעלם. אז שב להשיט עיניו על פני השמים השחורים, ומומן לזמן הישנה אותן על קבוצת כוכבים שיצרה אחדות מעניינת או על כוכב יחיד שנצנצו הרשימו במיוחד. העיקר הוא שאשתדל לשמור על רגישותי, חשב זרובבל. מאחורי גבו, היתה דירתו הדחוקה והחשוכה ריקה מאדם, שרויה בדממת קבר: לא תקתוק של שעון, לא קול פעפועי תבשיל על הכיריים או כיוצא באלה רעשונים ביתיים אופיניים. גם כלבי השכנים, שבדרך כלל הירבו להדריך את מנותחו בנביחותיהם היללניות, שקטו הלילה. ורק מכוניות ספורות הפריעו מדי פעם את הדומיה המוחלטת בחולפן בדרך הצדדית שעקפה את ביתו. אירע שאחת המכוניות אף נתעכבה בקרבת מקום והשמיעה צפירות חדות, קטועות ועיקשות, משל נעצרה בלב ישימון ולא באיזור-מגורים צפוף שבו משתוקקים אנשים לתת שינה לעיניהם.

אלא שזרובבל, למרות השעה המאוחרת – אחת ורבע אחרי חצות – עדיין לא השתוקק לתת שינה לעיניו. אמנם היה רחוק מלהרגיש בשעה זו רענונת בוקרית כשל אדם שניעור משנת ירשים, אבל חש את חושי ערים כל כך, עד שידע בוודאות כי אין לכפות עליהם תרדמה. ולשם מה ינסה לכפות על חושי תרדמה אם בלילה זה הוא מתאוה כל-כך להתבונן בשמים? ועוד זאת חשב: ההבטה בשמים ובכוכביהם היא כיום אמצעי ראשון במעלה ליצירת שעה של נחת-רוח בקרבי השמים, הרבה יותר מן המלים הכתובות, מן התווים המנוגנים ומשאר מוצרי-תרבות אנושיים מלאכותיים. לולא יגיעת הטלטול, היה מוציא את מיטתו החוצה להתפרקד עליה, כדי שיוכל להביט מעלה ביתר נינוחות, ומלבד הנינוחות, אילו התפרקד היתה נגלית לעיניו רחבות מרתקת יותר של פני השמים, ואז אפשר שהיתה מתעצמת התענוגותו הנפשית למראם. בינתיים הסתפק בתנוחת ישיבתו ובחלק הרקיע אשר ניתן לו לסקור, כמי שמלטף עוד ועוד רק איבר יחיד של גוף אהובתו.

מבטו של זרובבל הונמך לרגע אל קרקע חצרו; בעוד כעשר שעות: אידה. אידה, שכנתו הגרושה בת העשרים ושש, עתידה לחזור למעונה בצהרי היום, לאחר שנעדרה ממנו שמונה ימים עקב מות אביה. ושוב נשא זרובבל עיניו אל על; משום כך לא יילך בבוקר לעבודתו ויישאר בביתו להכין למענה ארוחה חמה. הוא יקדם פניה בחדוות לב מהולה בחרדה: בתוך שבעת החודשים האחרונים זו להם הפעם הראשונה שנפרדו לפרק-זמן כה ממושך יחסית. חרדתו נבעה מן החשש שקשרו עם אידה לא יעמוד במבחן פרידתם הבלתי-צפויה. כלומר, עלולה היא להופיע קרירה ומתנכרת ולהבהיר לו שלדידה כל אשר אירע ביניהם בשבעת החודשים הללו אינו אלא הרפתקת-אהבים שמוצתה בהחלט. וכעת חסל. מכאן ואילך: בוקר טוב, ערב טוב, חיוך מסויג ודי. אם אמנם כך יקרה, החליט, הוא לא ינקוף אצבע קטנה

לשכנעה להמשיך ויניח לענין לגלוש אל העבר, חרף הכאב הצורב הכרוך בזאת. הוא יתן לה שהות בלתי-מוגבלת להתיישב בדעתה ואם ככלות הכל תשוב לנקוש על דלתו, חשוב לו כי תעשה את הדבר בלא שום לחץ מצדו.

אך לעזאזל!.. זרובבל קם מכסאו כנשוך נחש, מה לי להזין עצמי במחשבות עכרוריות כאלה... מה לי לשים אדמה על ראשי וללבוש בגדי אבלות כאילו באמת לא נותר לי אלא לסתום את הגולל על פרשת יחסי איתה... איזה יסוד ממשי יש לי לכל החששות הסהרוריים הללו?... שוב ישב, אבל משהגביה פניו חש בעליל, כי השמים שוב אינם מהלכים עליו קסם ענוג כקודם. עתה כמו נתפכח לחלוטין משכרון הזיו אשר ייחס להם, ומראות הכיפה האפלה שמעל לראשו החלו לשעממו. ואולם אין ספק, רגש השיעמום הזה, שנוסכים עליו עכשיו השמים הליליים, הוא רגעי בלבד, ומחר מחרתיים הם יהיו לגביו מחדש מקורי-התקסמות-והתעודדות שאינו תלוי בחסדי איש. הזדקף שנית, נטל את הכיסא ונכנס לדירתו. בלי להעלות בה אור פנה אל ארון המטבח, גמע ספל יין, התפשט ושכב על מיטתו. המשקה פעל את פעולתו במהירות המיוחלת והאריך את שנתו עד לשעת-בוקר מאוחרת.

דקות מועטות אחרי שתיים-עשרה בצהריים, בעודו טורח בהתקנת הארוחה, הציץ זרובבל מתוך מעונו לעבר דירתה של אידה וראה כי חלון חדרי-השינה שלה פתוח: ובכן כך! אף לא אמירת-שלום חטופה לפני כניסתה לביתה. כאילו לא נבדלתי בעיניה במאומה מעשרות השכנים האחרים הפזורים סביבה. בשובו אל המטבח כבש את רצונו לשפוך לתוך הכיור כל מה שהתבשל אז בסירים. אומרים לך: תן ואל תצפה לתמורה. מה יפה! אלא שממרה זו ודאי הופצה על-ידי מי שהורגלו כל ימיהם רק לקבל. בשעה אחת, כשכבר נערך השולחן והמאכלים הושמו מוכנים בצלחות, עדיין לא זכה לסימן חיים מאידה. הוא גמר בדעתו לגשת אליה, לא כדי לברכה על שובה אלא כדי לנזוף בה על התעלמות תמוהה ומכעיסה זו ממנו. לשון אחר: כדי לפרוק בגערה את מתיחותו הקשה מנשוא. כשדפק על דלתה השמיעה אידה בנעימה מזדמרת ומתמשכת: עוד רגע בבקשה". והעובדה שלא שאלה האם זרובבל הוא הנוקש במקום להגיב תגובה סתמית כל-כך, ליבתה את חמתו עוד יותר. "אתה!" פתחה, והיא משוחה במשחת-פנים ורודה. זרובבל צעד פנימה ובלי להביט בה אמר: "הכנתי לך משהו לאכול, אבל נראה שחזרת שבעה". – "שב", הורתה לו על הספה ופנתה אל חדר האמבטיה. הוא ישב. לאחר רגע קצר השמיע בקול רם: "אני יודע רק לשנן לעצמי השכם והערב שלא אתפתה לטרות למען אחרים". אידה לא השיבה לו מיד. "מה מעיק עליך, זרובבל?" שאלה מתוך חדר האמבטיה. – "טיפשותי", קרא, "טיפשותי, על שעדיין לא למדתי את מלאכת האדישות עד תומה". וטיפשותי, על שעודני מוצא טעם להשמיע דברים אלה באזניה, חשב.

אידה באה לשבת לידו, מסורקת ורחוצת פנים, והתבוננה אליו בארשת אימהית: "ספר נא, ספר לדודה האוהבת, מי שוב התנכל ללבך הרך", אמרה בלטפה את לחיו, "מי שוב עשה עוול לאסופי המעונה שלי". זרובבל תחב פניו בשקע שמלתה בין ירכיה. אין לי שום רצון להרחיק הלאה מזה, חשב, אלא להיספג בקרבה, ושתישא אותי עיוור מראות וחרש משמוע, ושתגאל אותי מן העולם הגועלי והמחניק הזה. "זרובבל", אמרה, והוא לא זע. "זרובבל, אל תיצמד אלי בכוח רב כל-כך. קום. נלך לאכול". – "לא. לא עכשיו", נשמע קולו עמום מבין ירכיה, "אני מבקש ממך, לא עכשיו. השאירי אותי כך עוד מעט".

אידה נשענה אל גב הספה ובעיני עצמה דמתה לאם סבלנית המחכה לרגע שבו יסיים תינוקה לינוק את חלבה. אמנם בדרך כלל נטתה להיטיב עימו ולהיות רכה כלפיו. אך בשעה

זו, שעת־צהריים כמה מאוד ואחרי נסיעה טורדנית, היתה מחזיקה לו טובה אילו הניח לה לחדש כוחותיה בתנומה על מזרנה הגמיש, בלי דיבור, בלי שמיעת מלים ובלי ראש מכביד על הירכיים.

מקץ דקות אחדות זקף את ראשו, קירב עיניו אל עיניה ובחן אותן במבט ערני. "אידה, אני פוחד", אמר. – "פוחד?" אמרה בלי חיוך אבל בנועם, כמבקשת לעכל את דברו. – "אני פוחד, כי העולם טומן בחובו רעות גדולות המכוננות נגדי, והן כולן רובצות לפתחי. מה אעשה אם באחד הימים יוצאו רעות אלו מן הכוח אל הפועל?" – "מי יוציא אותן אל הפועל?" שאלה באותה נעימות. – "הם. כולם", השיב, "כל אחד ואחד מהם ישמח לעשות זאת". אידה הוסיפה להביט בו קמעה בשתיקה. לאחר מכן: "זרובבל, אני רעבה", אמרה. שניהם קמו ויצאו את דירתה.

"מתי יגיעו הקרואים הנוספים לסעודת־מלכים זו?" התבדחה אידה בראותה את שפעת המזונות שהכין. "מי יתן ולא יגיעו", גיחכה, "כי קיבתי המקרקרת תקלוט כל אלה ברגשי תודה". היא גרשה פנכתה בלהיטות, אחר כך החלה לרוקנה בשובה ונחת ובלי גהה. זרובבל אכל נכחה בעיניים מנומכות וחשב: עלי להישמר מלהרגילה למחוות אדיבות כגון התקנת ארוחת זו. שאם לא כן, יקשה עלי לדעת בסופו של דבר מה מושך אותה אל ביתי יותר: אני עצמי או ארוחותי העשירות.

מששבעה כדבעי גיהקה קלות ופצתה פיה: "זרובבל", אמרה, "ייתכן מאוד ש... כלומר, למען האמת כבר החלטתי: בעתיד הקרוב אעבור לגור בבירה. המרחב התרבותי, המיגוון האנושי שם... אינני יכולה להימנע מלהעמיד אותם לעומת היושב האקלימי והחברתי כאן. כל זמן שאינני מוציאה את אפי מחוץ לעיר זו הכל טוב ויפה, אבל כשאני חוזרת משם לכאן..." כיווצה שפתיה והנידה ראשה לשלילה.

וכי יכול אני לגנותה, היררה, כלום יכול אני לדרוש ממנה שתחקה את ארוחותי: פחות משלושים ספר בביתי, ולא ביקורים בתערוכות, בהצגות תיאטרון או באולמי קולנוע, לא השתתפות במסיבות רעים או בילוי בבתי־קפה. אלא שההכרה הברורה כי אין בידו לכפות עליה דבר, לא מנעה אותו מלהצטמרר מרוב חרדה בחשבו שעד מהרה תישלל ממנו קרבתה של אידה. מה? האם יאלץ לנהוג שוב כמו לפני שנה, כבזמן שקדם להיותה שכנתו? האם שוב ייצא לשוטט בלילות, לבקש חתולים אשר ייאותו להפקיר את גופם לליטופיו? שכן צורך הליטוף היה מאז ומתמיד צורך חיוני ביותר בקיומו.

"כן", אמר לה, "ומדוע תהיי את שונה מן האחרים? הרי במוקדם או במאוחר כולכם נתקפים חשק בוער לנשום אוויר פסגות בעיר הגדולה, במחיצת גדולי הדור. כולכם משתוקקים להתנער בשאט נפט ממה שקרוי בפיכם החיים הקרתניים הנחשלים החונקים שבערים הקטנות, ולשובב את רוחכם בכל החידושים המהפכניים המופלאים שצצים במטרופולין מדי שעה בשעה. יש בכם איזו שאיפה אדירה לעקוב בדריכות ובהערצה אחרי מה שאתם מכנים פריחתה ושגשוגה של החברה האנושית. והיכן ניתנת שאיפה זו להתגשמות מלאה יותר מאשר ברחובותיה הראשיים של המטרופולין? אגב, האם כבר ידועה לך כתבתך החדשה שם? כפי הנראה בשדרה הראשית, לא?"

רוגזו ועוקצנותו הינם כאבה של החיה הפצועה, חשבה אידה, וכשהחיה כואבת ופצועה מוטב שלא לנסות לפייסה, שאם לא כן היא שורטת ונושכת ביתר שאת. "זרובבל", אמרה, "כל תשובה שאבחר להשיב לך עכשיו רק תגביר את כעסך. אבל זכור שבהיפרדי ממך אינני מפרה שום חוזה, כי שום חוזה לא נחתם בינינו". – "ברור בהחלט", אמר לה, "שהרי לגבי יצור כמוך הנגוע בחידק הקידמה, זרובבלים כמוני טובים לשהיות ארעיות בערי מעבר. ואילו

שם, במטרופולין, תמצאי לעצמך איש קבוע אשר ספרייתו, אוסף תקליטיו, אימרות הכנף שלו, וכמות התערוכות והמחזות הנזקפים לזכותו כצופה, אינם עלולים לבייש אותך כבת לוויתו". אידה היטיה כיסאה לאחור ועמדה: "שנינו עייפים כעת", אמרה, נתראה לפנות ערב". ובטרם יצאה נפנתה אליו: "תודה על הסעודה הטובה".

המאסתי עצמי עליה לחלוטין, חשב לאחר שהושאר לבדו, ובתוך כך הקיף במבטו את כלי-האוכל הרבים שהמתינו להדחה. הוא נתקשה להאמין שיהיה בכוחו הנפשי לעמוד שעה ארוכה ליד הכיור ולעמול בשטיפת הכלים, כאשר בראשו קבועה כספחת הבשורה הרעה על עזיבתה הקרובה של אידה. אלא שסירים, כוסות וצלחות נחים מול עיניו בשאננות שאין למעלה ממנה וממתנינים. ממתנינים לכניעתו, וזרובבל נכנע. כאשר נפטר לבסוף מעמל המטבח היתה השעה שלוש ורבע בקירוב: שעת שובו מדי יום ממשרד מס ההכנסה, שבו עבד כגובה זוטרי. היתה זו גם השעה שבה נהג ללגום ספל קפה ולטבול בו עוגיה או שתיים. וכיוון שחש עתה היטב את חסרונו של אלה, העניק אותם לעצמו ללא דיחוי.

אם כך, אין חדש תחת השמש, אמר בלבו זרובבל בכרסמו עוגיה שטובלה בקפה, גם אידה הולכת בעקבי רבבות קודמיה ויוצאת להתפתח בין גורדי השחקים וחנויות הכלי-בו של העיר הגדולה. גם אידה בקעה לפתע מביצתה והרגישה, כי חובתה הקדושה היא לאפשר לעצמה ליהנות מן ההמולה המתורבתת שמטרופולין מאפשרת לטיפוס מתקדם. הוא הצית סיגריה. ככלות הכל אין לכחד שאדם מסוגי באמת משעמם לאורך זמן. עולמי מצומצם וחנוק כל כך, והוא עלול לצמצם ולחנוק גם את עולמו של כל הבא במגע הדוק אִתּו. אלא שכזה אני וכזה ברצוני להישאר. אני מודה בפה מלא: לי אין שום שאיפות התפתחות. ולאמיתו של דבר אני גאה בכך, ויש בי חשק תמידי לזעוק בריש גלי: טוהר ההצטמצמות. אך אינני יכול לצפות מאידה או מכל ברייה אחרת שתתגאה בי בשל כך.

לפני שבעה חודשים, בתחילת הקשר ביניהם, זרובבל קסם לאידה דווקא בגלל השלווה שקימו הצנוע הישרה עליה אחרי סערת גירושיה מבעלה וכל היסורים המרים שבהם התנסתה במהלך נישואיה הקצרים והכושלים. היא כינתה אותו או גלולת הארגעה שלי. כן, אבל אם בולעים גלולות ארגעה במנות מופרזות מסתכנים בשקיעה בתוך נימנזמת מזדחלת. זהו הדבר, חשב, שימשתי לה ככמות מסוימת של גלולות ארגעה להשקיט את רוחה הנסערת, ועתה נסתיים הטיפול בהצלחה, היא הבריאה, ולא זו בלבד שאינני נחוץ לה עוד, אלא אף הייתי עליה למעמסה. הוא פחס את הסיגריה במאפרה וגמע גמיעת-קפה אחרונה עד יום עזיבתה אקפיד לא לפלוט בפניה הברה נוספת על נושא זה, וכל אימת שהיא תשוב להעלותו תיתקל באיפוק מירבי ובשוויון-נפש מביך מצדי. הנה כי כן, מתבצר אני מחדש מאחורי קירות-המגן הישנים-נושנים שלי: איפוק ושוויון נפש. בראשית הקשר איתה דימיתי כי קירות אלה נתערערו במקצת, אך כעת אין לי ספק שעומדים הם על תילם ביציבות רבה.

זרובבל שטף גם את ספלו, התערטל לחלוטין ועלה על משכבו. בניגוד לחום היום, נעם הסדין הצונן לגופו, ועד מהרה נרדם. הוא ישן כשעתיים וחצי והתעורר לשמע שורת ניקושים על דלתו. "אידה?" קרא. היא נכנסה, פתחה את חלון חדרו והתיישרה על מיטתו. מבטה נח על עיניו אשר לוכסנו אל פתח החלון. "ביקשתי לומר לך", השמיעה בפסקנות, "כי אין שום סיבה שהייתוק הגופני יגרום לניתוק מוחלט בינינו. קיים זכרון העבר, קיימים המכתבים, הטלפונים. ואני מבטיחה שאשמור לך תמיד מקום נכבד בתוכי". — "הבל וריק", אמר זרובבל, "כל אלה הבל וריק, קיימת רק הנוכחות הממשית של הזולת: כאן ועכשיו. כל השאר הוא סתם אוויר. זכר הזולת, החשיבה עליו בהיעדרו או החיבה שהוא רוחש לך ממרחקים, ערכם בעיני כקליפת השום". — "והגעועים?" שאלה אידה, "האם לא תשמח להיודע שאני

מתגעגעת אליך ?" – "על געגעעס עקרים אני יכול לוותר", השיב לה, "אשמח רק אם אוכח שגעגעויעך אלי הניעו אותך לחזור לכאן. אבל את ודאי תתגעגעעי לחיים שלך כאן כפי שאני מתגעגע לחיי המטרופולין".

אידה עמדה: "למעשה באתי להציע לך שנצא לשבת מעט על איזו מדשאת גן", אמרה. – "אידה", הישיר מבטו אליה, "מכיוון שהחלטת־העזיבה שלך נחושה, אנו נקטע הכל בינינו כבר עכשיו על אף דאבון הלב שייגרם בכך. אני בטוח שצער גסיסתו המתמשכת של הקשר הזה יכאיב לי עשרת מונים. משום כך אין טעם לדחות את ביצוע גור דין המוות שחרצת עליי". – "לא שיערתי שכך זה יסתיים", ביטאה אידה כמי שהולבנו פניו ברבים, "אבל השמעת דברים מפורשים מאוד". היא פנתה לצאת וזרובבל קם ללוותה אל הדלת באי־רצון ניכר, כי למי נחוצה הבטחה נוספת בעיניה, אשר אך תעצים את הצער. "זרובבל", ניבטה אליו בפתחה את דלתו, "חבל מאוד שחי אתה חיים דו־ממדיים, שחיך חסרים את מימד העומק". מה פירוש הדבר ? ביקש לשאול אותה, אבל ויתר על כך מחוסר ענין.

אידה יצאה וזרובבל סגר את הדלת וחזר אל מיטתו. בעוד זמן קצר יילך לנוח שעה קלה לבדו על איזו מדשאת גן, ומאוחר יותר, בלילה, יישב בחצר ביתו להתבונן שוב בשמים הכוכבים.